

FELSEFE

10. SINIF

1. ÜNİTE FELSEFİYİ TANIMA

Felsefenin İnsan ve Toplum Hayatındaki Rolü

Felsefenin Bireye ve Topluma Katkıları

Felsefe, insanın sorduğu sorulara yanıt arayan bir disiplindir. İnsanda bilme isteği doğal bir durum olarak kabul edilir. İnsan aklının doğal olarak sorduğu soruların belirli bir sistematik ve iç bütünlükle yanıtlanması gerekir. Çünkü insan, sığ ve temellendirilmemiş görüşlerle yetinmek istememektedir.

Felsefenin Bireye Katkıları

İnsan, her zaman sorularına derin yanıtlar bulmak için uğraş vermiştir. İnsan yaşamının amacı, evrende bir düzen olup olmadığı, ruhun varlığı, nasıl bir yaşam sürdürülmesi gerektiği, neyin güzel olduğu, adaletin nasıl sağlanabileceği gibi sorulara yanıt bulmak amacıyla yapılan bir etkinliktir felsefe...Yanıtlarını bulduğumuz sorular, bizi daha bilinçli eyleme sevk eder. Bu nedenle birey eylemde bulunmadan önce sorgulamak zorundadır.

Eski Yunan'da filozofları felsefe yapmaya sevk eden nedenler bugün bizler için de geçerlidir. Evrene ve yaşama ilişkin sorularımız halen doyurucu bir cevap bulamamıştır. Bu yüzden düşünmek ve sorgulamaya devam etmek zorundayız. Zira bu nedenle Jaspers için «felsefe yolda olmak» anlamına gelir. Görünen varlığı aşmak, hem kendi gerçekliğimizi hem de yaşamı bütün olarak anlamak zorundayız.

Bugün bilim insanları yaşadığımız evrene ait önemli bilgiler sunmaktadır. Fakat evrene, yaşama ve insana dair sorularımıza halen kesin bir cevap bulunabilmiş değildir.

Varlığının anlamını sorgulayan ve gelecek kuşaklara nasıl bir dünya bırakacak olduğunun bilincini taşıyan tüm insanların;

- İnsanın evrendeki yeri nedir?
- Yaşamın anlamı nedir? gibi sorulara vereceği cevaplar önemlidir.

Felsefenin insan ve toplum üzerine oldukça önemli ve derin etkileri bulunmaktadır;

Çünkü felsefe insanları;

- Derin düşünmeye,
- insan varlığına, yaşama ve evrene dair sorular sormaya,
- varlığın, bilginin kaynağını ve anlamını araştırmaya,
- toplumsal olguları sorgulamaya, daha güzel bir dünya arayışına,
- kavramların özünü ve anlamını ortaya çıkarmaya
- görünüşle yetinmeyip görünüşün ardındaki sebebi sorgulamaya yönlendirir.

- Felsefe yapmak, sorgulamayı öğrenmektir.
- Felsefe yapmak, görünenin arkasındaki gerçekliği görmeyi öğrenmektir.

Felsefe yapmaksızın yaşamı düşünmek, düşünceyi yaşamak olmaz. Felsefi düşünmek, dünyaya ve yaşama duyarlı olmaya başlamak anlamına gelir.

Böylece felsefi düşünmeye başlayan bir birey dönüşmeye başlar, dönüşen bir birey güzel bir dünya için çabalar. Felsefe yapma etkinliği kendi kişisel yaşamlarımızı zenginleştirir. Felsefe bunu çeşitli yollarla yapar.

Bu yollardan biri, felsefenin, dünyamızı kendi özel ilgilerimizin ötelere doğru genişletmesidir. Felsefe yaparken yeni derinlikleri hissederiz, yeni boyutları deneyimleriz, yeni ufuklara açılırız. Yeni fikirler çoğu zaman bizim için yabancı ve kabul edilmesi zor olsa bile, kendimizi yeni şeylere açma cesaretini göstermemiz, hayret ve merak duygumuzu ve yeni sorular, yeni yanıtlar bulma yolundaki arayışımızı canlı tutar.

Felsefe, düşünceyi, duyguyu ve eylemi akla uygun, tutarlı ve anlamlı bir sentez halinde bütünleştirmemize yardım eder. Felsefe, düşünmeye ve sorgulamaya başlayan bir bireyin, aynı olay ve olguları bile daha farklı görebilmesini ve yorumlamayabilmesini sağlar. Bu nedenle felsefe, popüler ve kolaycı düşünme eğilimini aşmamızı sağlar.

Felsefenin Topluma Katkıları

Toplumlar nitelikli insan yetiştirmek ve kültürlerini aktarabilmek için bireyleri eğitmek zorundadırlar. Eğitimin dayanakları vardır. Diğer bir deyişle her toplumda eğitimin sosyal, kültürel ve felsefi temelleri vardır. Bir toplumda eğitim sisteminin dayandığı insan görüşü, ahlak ve bilgi anlayışı felsefi görüşlerden etkilenir. Eğitim sistemlerinin dayandığı düşünsel temel eğitimin felsefesiyle ilgilidir. Eğitim felsefesi, eğitime yön veren sistemli düşünce ve kavramlar bütünüdür. İyi bir eğitim anlayışı, yaşanılabilir bir toplum anlayışının ön koşuludur.

Tarım ve sanayi devrimlerinin ardından üçüncü dalga, bilgi toplumuna geçiş olarak kabul edilmektedir. Bunun için bilgi üretme, tasarımı, planlama ve yenilikçilik önem kazanmıştır. Bilinç sahibi, aydınlanmış bir toplum olmada felsefenin büyük katkıları vardır. İdeolojiler, sosyal gerçeklikler, geleneksel değerlerin sorgulanması, bilinçli bir seçmen olunması, kültürel mirasa katkı sağlanabilmesi gibi konularda sorgulama önemlidir. Bu da düşünsel etkinliklere daha fazla yer ve zaman ayrılması ile mümkün olabilir.

Felsefe, tarihsel olarak tüm bilimlerin kaynağındadır. Günümüzde de bilim ile doğrudan ilişkili bir düşünme etkinliği ve bilgi alanıdır. Felsefe bilimin gerisinde kalmaz, bilimsel gelişmeleri gözetir. Felsefi sorgulamalar bilime kapı açar. Felsefe, bilimsel aydınlanmış bir toplum için de çok önemlidir.

Felsefenin bilimsel bir topluma katkısını anlamak için şöyle bir örnek verebiliriz:

Avrupa'da başlayan Sanayi Devrimi'nin oluşmasında filozofların görüşleri etkili olmuştur. 17 ve 18. yüzyıl filozofları bilimsel yöntem ve rasyonel düşünme konusunda fikirler ortaya koymuşlardır. Bu düşünceler yeni buluşların ve bilimsel görüşlerin yolunu açmıştır. Böylelikle ortaya çıkan bilimsel buluşlar, Sanayi Devrimi'nin teknolojik gelişmelerine kaynak oluşturmuştur.

Bilimlerin kullandığı yöntemlerin, elde ettiği sonuçların, insan, toplum ve doğaya olan etkileri söz konusudur. Ayrıca, bu etkileri sorgulayan alanlardan biri de felsefedir. Bunu dışarıdan bir göz olarak felsefe yapmaya çalışır.

Bilimin yapısını, mantığını ve değerini felsefenin bir dalı olan bilim felsefesi konu edinir.

Felsefi sorgulama yaşama, insana ve doğaya yönelik duyarlı bir toplum ortaya çıkmasını sağlar.

Örneğin;

Sanayi Devrimi'yle birlikte yoğun bir endüstrileşme süreci başlamıştır. Sanayileşme beraberinde kentleşmeyi ve sosyal sorunları doğurmuştur. Sanayileşme süreci, aynı zamanda hızla doğanın tahrip edilmesi sonucunu doğurmuş, doğadaki denge bozulmaya başlamıştır. Bu tip çevre ve toplumsal sorunları anlamaya çalışan, sorgulayan ve böylece çözümü için katkı sunan disiplinlerden birisi de felsefedir.

Çevre sorunları söz konusu olduğunda insanın doğayla ilişkisi karşımıza çıkmaktadır. Bu anlamda “saygı” ve “sorumluluk” gibi etik kavramlar sorgulanmaya başlanmıştır. Çevreye duyarlı olma, sorumlu davranma, kişilerin etik bir sorunu hâline gelince felsefede bir alan olarak çevre etiği ortaya çıkmıştır. Çevre etiği, bireylerde ve toplumda bir çevre bilinci oluşturmak için neler yapılabileceği konularında çalışmaktadır.

Ayrıca, felsefe kavramlarla düşünme olduğu kadar, yeni kavramlar da üretir. Düşünme kaçınılmaz olarak kavramlara ihtiyaç duyar. Felsefe olguları ve olayları kendine özgü terimlerle dile getirir. Bu nedenle felsefi düşünmeye başlamak bir insanın kavramsal düşünme kapasitesini artırır. Yani bir insanın dili iyi kullanabilme becerisini geliştirir. Dil gelişimi artan insanların düşünme ve zihinsel yetenekleri de artar. Felsefe, giderek düşünen,eleştiren ve sorgulayan bir toplum oluşmasına katkıda bulunur.

Günümüzde, toplumların çoğunluğu felsefi düşünme etkinliğinden uzak ve popüler düşünmeye yatkın bir varoluşa sahip görünmektedir. Ancak felsefi sorgulama ve eleştirel düşünme etkinliği geliştikçe, ahlaki, sanatsal ve kültürel açıdan daha yetkin bir toplum ortaya çıkabilecektir.

“Eleştirel düşünme”, görünen tek tek örneklerin ötesine geçme, görüneni aşma, derinlemesine düşünme etkinliği olarak tarif edilebilir. Eleştirel düşünme özelliği, felsefi düşünmeyle başlayan bireyde bir yeti olarak belirmeye başlar. Artık, o birey, olaylar ve olgular karşısında bir felsefi tavır alışa sahip olmaya, yani dünyaya eleştirel bakmaya başlar. Görünen ile yetinmez, görünenin ardındaki gerçekliği kavramaya çabalar. Bireyler geliştikçe toplumda bu yönde gelişir.

Öyleyse felsefe, her şeyden önce etik ve estetik bir toplum, adaletli yaşamak isteyen bir toplum için olmazsa olmaz bir düşünme biçimi, bir bilgi alanıdır. Felsefe olmaksızın, iyi, güzel, doğru, adalet, hak, eşitlik, özgürlük gibi kavramlar üzerine düşünülemez, bu kavramlar sorgulanamaz ve bu doğrultuda yetkinleşilemez.

Felsefe güzel bir dünyanın ilk adımıdır. Felsefi bir düşünme, insana felsefi bir duyarlılık kazandırır. Dünyadaki olgu ve olayların kaynağını daha duyarlı bir şekilde sorgulamaya ve anlamaya çabalar. Yani insan, düşünsel olarak olgunlaşır, kendisini gerçekleştirmiş olur. İnsanlar düşünsel olgunluğa erince, toplum da etik olgunluğa yaklaşabilir.

Yaşama felsefenin penceresinden bakmayı seçmek, yaptıklarımızda artık kolaycılığı değil, daha anlamlı ve derin, daha estetik ve tutkulu olmayı seçmek demektir. Felsefi düşünmeye başlayan bir birey güzel bir dünya için çabalar. Bu nedenle felsefi düşünce aynı zamanda felsefi bir pratiktir.

Bu nedenle, felsefi bir düşünme refleksine sahip olmak ve düşünen bir toplum olmaya doğru yürüyebilmek için, bol bol okumalı, okuduklarımız üzerine düşünmeli, sorgulamalı ve tartışmalıyız.

Okuyan, düşünen, anlamlar arayan, anlamlar oluşturan ve sorgulayan bir toplum daha güzel, daha mutlu bir toplum olacaktır. Bu nedenle, felsefe bir yaşam biçimidir. Ve siz öğrencilerimiz için çok önemlidir.